SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Elina Kotovirta
Turvallisuus ja terveys -osasto

26.9.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
StV@eduskunta.fi

LAUSUNTO KAA 3/2023 VP VALVOTTU KÄYTTÖTILA HUUMEITA KÄYTTÄVILLE

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä (STM) lisätietoa kansalaisaloittekäsittelyä varten Kanadan käyttöhuonetilanteesta

STM:n asiantuntijat esittävät kunnioittaen seuraavaa:

Käyttöhuoneet Kanadassa

Kanadassa käyttöhuoneiden perustaminen perustuu Kanadan huumausainelakiin ja sen asetuksiin (Controlled Drugs and Substances Act) tehtyihin poikkeuksiin. Käyttöhuonetoiminta alkoi Kanadassa vuonna 2003.

Kanadan hallituksen alainen viranomainen ”Health Canada” myöntää luvat käyttöhuoneille, seuraa niiden toimintaa sekä kerää kattavia tilastoja toiminnasta[1]. Health Canadan mukaan kotimainen ja kansainvälinen tutkimus osoittaa, että tiettyjen kriteerien mukaan toimivat palvelut auttavat mm. pelastamaan ihmishenkiä ja auttamaan ihmisiä pääsemään sosiaalipalveluiden piiriin sekä hoitoon sekä vähentävät julkista huumeiden käyttöä ja siihen liittyviä haittoja. Tammikuun 2017 ja toukokuun 2024 välillä Kanadan käyttöhuoneissa on ollut yhteensä 4 831 661 käyntiä, 446 825 asiakasta, 515 719 hoitoonohjausta sosiaali- tai terveyspalveluihin sekä 58 444 yliannostusta, jotka eivät ole johtaneet kuolemaan. Yksikään ihminen ei ole kuollut yliannokseen käyttöhuoneessa.

Kanadassa on toiminnassa tällä hetkellä 39 käyttöhuonetta. Käyttöhuoneen perustaminen vaatii luvan, jota provinsseiden ja territorioiden toimijat voivat hakea tietyn prosessin mukaisesti. Tällä hetkellä luvanhakuprosessissa on 7 uutta käyttöhuonetta. Tänä vuonna yksi hakemus on hylätty, koska esitetty malli ei riittävästi täyttänyt huumausainelain kriteereitä. Käyttöhuoneen lisäksi on mahdollista hakea lupaa kiireellisiä kansanterveysperusteita varten tarvittavalle pisteelle (urgent public health need site). Nämä ”yliannosten ehkäisypisteet” ovat samanlaisia palveluiltaan kuin käyttöhuoneet, mutta ne on perustettu väliaikaisiksi vastaamaan tietyn alueen tai yhteisön kiireellisiin tarpeisiin.

[1] https://www.canada.ca/en/health-canada/services/substance-use/supervised-consumption-sites.html

Käyttöhuoneiden toimintaan puuttuminen

Käyttöhuoneet, kuten mitä tahansa palvelua, valvotaan Kanadassa ja niiden toimintaa ohjataan ja mahdollisiin epäselvyyksiin tai väärinkäytöksiin puututaan. Tällä hetkellä toimivista 39 käyttöhuoneesta uusimmat on perustettu tänä vuonna ja vanhimmat vuonna 2021. Jotkut käyttöhuoneet toimivat projektirahoituksella, joten lupa on saatu rahoituksen keston mukaan. Tämän vuoksi toiminnassa on myös vaihtuvuutta. Käyttöhuoneiden kokonaismäärä on kuitenkin pysynyt suunnilleen samana.

Albertan provinssi veti rahoituksen yhdeltä suurelta käyttöhuoneelta vuonna 2020, rahoitukseen liittyvien epäselvyyksien vuoksi. Samana vuonna Albertassa jouduttin sulkemaan myös luvaton käyttöhuone, jota pidettiin puistoon pystytetyssä teltassa ja se ei ollut saanut lupaa toimintaansa.

Ontarion provinssin hallitus teki elokuussa 2024 päätöksen, jonka mukaan käyttöhuoneita ei saa olla 200 metrin etäisyydellä kouluista ja päiväkodeista. Tämän päätöksen vuoksi 10 käyttöhuonetta joutuu sulkemaan palvelunsa maaliskuuhun 2024 mennessä (näistä 5 Torontossa yksi Ottawassa ja 4 muuta pienemmissä kaupungeissa). Näille pisteille annetaan kuitenkin mahdollisuus muuttaa toimintansa kodittomuuden ja riippuvuudesta toipumisen palveluiksi (Homelessness and Addiction Recovery Treatment Hub). Nämä palvelut tulevat tarjoamaan käyttöhuonepalvelun sijaan muita matalankynnyksen palveluita kuten asumisen ja työllistymisen tukea sekä hoitoa. Ontarion provinssin hallitus perustaa 19 näitä uusia palvelupisteitä. Käyttöhuoneet ovat yhä laillisia Ontariossa, kunhan ne täyttävät uudet vaatimukset.

Uusi rajoitus perustuu Ontarion provinssin hallituksen haluun panostaa käyttöhuonetoiminnan sijaan enemmän toipumiseen ja tukeen sekä provinssin ministerin huoleen siitä, ylläpitävätkö käyttöhuoneet huumeiden käyttöä eivätkä tue riittävästi toipumista. Päätös saa kritiikkiä sen nopeasta aikataulusta, sekä siitä ajatustavasta, että toipumisen tavoittelu olisi jotenkin vastakkaista huumekuolemien ehkäisyn vähentämistavoitteiden kanssa. Päätöksen mahdollisia vaikutuksia voi tietysti arvioida vasta jonkun ajan kuluttua. Käyttöhuoneiden siirtäminen jo vakiintuneesta paikasta toiseen paikkaan ei välttämättä suju ongelmitta ja se voi aiheuttaa palvelukatkoksia.

Ontarion provinssin päätös ei kuitenkaan vaikuta Kanadan hallituksen valtakunnalliseen politiikkaan tai muihin territorioihin tai provinsseihin. Kanadan hallitus pitää käyttöhuoneita yhä näyttöön perustuvana palveluna kokonaisvaltaisessa kansanterveyden ja turvallisuuden edistämisessä sekä huumekuolemien ehkäisemisessä ja ihmisten saamisessa palveluiden piiriin.